

Скептики, звертаючи особливу увагу на економічні аспекти глобалізації, заперечують новизну сучасної економічної інтеграції порівняно з періодом до Першої світової війни, вказують на значне виключення з неї найменш розвинених країн, не вважають сучасний рівень економічної взаємозалежності безпрецедентним в історії та віддіють перевагу терміну «інтернаціоналізація».

Трансформісти вважають глобалізацію основною рушійною силою економічних, культурних, соціальних і політичних змін, що перетворюють форму сучасного суспільства і світовий порядок. Глобалізація для них – це складний історичний процес з непередбачуваними результатами, що полягає в розвитку нових форм глобальної стратифікації.

На зміну традиційному поділу світу на Північ і Південь, на думку трансформістів, у наші дні приходить новий міжнародний поділ праці, при якому ієрархічна піраміда «центр – периферія» виявляється вже не географічним, а соціальним аспектом світової економіки. Трансформісти спростовують як міркування гіперглобалістів про занепад традиційної національної держави, так і твердження скептиків про відсутність істотних змін у механізмі реалізації державної влади, і говорять переважно про новий “режим суверенітету”. В його межах національні держави більше не є єдиними центрами і органами влади, а поділяють її з новими нетериторіальними формами економічної та політичної організації у глобальній сфері. Це, насамперед, ТНК, транснаціональні соціальні рухи і інтернаціональні органи регулювання.

Аналіз різних поглядів науковців на глобалізацію дає змогу визначити, що підсумки світового розвитку переконливо свідчать про те, що глобальна капіталістична система аж ніяк не має тих магічних і привабливих якостей, які приписують їй апологети. Навпаки, на переконання багатьох дослідників, вона стала головним джерелом загострення глобальних проблем людства у третьому тисячолітті.

Література

1. Арсеєнко А. Г. Глобалізація американської соціології: причини і наслідки // Соціологічна наука і освіта в Україні. К.: МАУП, 2000. С. 43–49;
2. Арсеєнко А. Г. Глобальні світові тенденції та їх вплив на Україну // Основи економічної теорії. Підручник. К.: Вища школа, 2001. С. 572–596;
3. Арсеєнко А., Гиріч В. Современные вызовы и парадоксы глобализации и информатизации мировой экономики. *Соціальні виміри суспільства: Збірник наукових праць*. К.: ІС НАНУ, 2004. Вип. 7. С. 219–234;
4. Гелд Д., Мак-Грю Є. Глобалізація / антиглобалізація / Пер. з англ. І. Андрущенко. К.: К.І.С., 2004
5. Штігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Пер. з англ. К.: Вид. Дім «КМ. Академія», 2003.

УДК 32.027

ПОЛІТИЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Н. В. Прямухіна

Минулі виборчі кампанії засвідчили той факт, що українське суспільство стало більш зрілим, навчилось формулювати свої вимоги до влади. Влада, щоб не втратити довіру, підстави легітимності, стає більш залежною від суспільства у прийнятті рішень і в практиці відстоювання інтересів громадян. Саме тому, в ХХІ столітті посилилася тенденція не просто побудови оптимальних моделей майбутньої політичної системи, але пояснення можливих шляхів їх реалізації.

Необхідність вивчення технологій прогнозування детермінована змінами в сучасних політичних процесах, необхідністю адаптації до нових соціально-політичних викликів і

вимог, професіоналізації політичних акторів. Важливою також є об'єктивна оцінка ситуації, що склалася в період виборчого процесу.

У вітчизняній політичній науці часто відбувається ототожнення понять «виборчий процес» і «виборча кампанія». Їх слід розглядати як поняття одного порядку, близькі за змістом, але не тотожні. Категорія «виборчий процес», відображаючи реальну взаємодію суб'єктів політики, фіксує дії інституціалізованих і неінституціалізованих суб'єктів щодо реалізації своїх специфічних функцій й виключає зумовленість у розвитку подій. Ця категорія характеризує динамізм та мінливість політичних взаємодій і переваг [1]. Виборчий процес починається задовго до офіційного оголошення початку виборчої кампанії. Цей процес не має фіксованого часового інтервалу, здійснюється в різних формах по суті перманентно, носить більш латентний, ніж кампанія, характер. Кандидат, який ставить собі за мету увійти до владних структур або продовжити термін своїх повноважень в них, здійснює кроки, спрямовані на це, задовго до початку виборів з метою формування свого позитивного іміджу у потенційних виборців (пожертви, благодійні акції, гучні заяви в пресі, участь у телевізійних передачах та ін.). Виборча кампанія фіксує технологічну, техніко-організаційну сторону виборчого процесу, має визначені законом часові рамки (оголошення її початку, дня голосування). У демократичних політичних режимах вона завжди має змагальний характер, кандидати відкрито виступають зі своїми програмними заявами [2].

Технологічний комплекс виборчого процесу, зокрема забезпечення виборчої кампанії, дозволяє оперативно реагувати на зміну політичної ситуації, враховувати зміни, що відбуваються на електоральному полі, тією чи іншою мірою впливають на результат виборів [3]. В ході виборчого процесу здійснюється моніторинг громадської думки, динаміки ставлення до кандидата (партії), до основних конкурентів, оцінюється ефективність проведення тих чи інших заходів, перерозподіляються ресурси, прогнозуються наслідки найбільш небезпечних дій для кандидата з боку конкурентів, заходи щодо їх подолання і т. ін.

При розробці стратегії виборчої кампанії використовуються всі основні інформаційні потоки [4]. На основі даних з інформаційних потоків виробляється і виборча програма, яка максимально відповідає потребам і пріоритетам населення, визначаються основні «сприятливі» і «складні» електоральні групи (за віком, професією, соціальним станом, політичним пристрасям, національною ознакою і т. д.), прогнозується електоральна активність цих груп, визначається сприйняття іміджу, передвиборчих програм конкурентів і т. д. Спираючись на ці дані, розподіляються ресурси для роботи з різними групами, плануються рекламні, видовищні та благодійні заходи, визначаються списки авторитетних референтних груп та організацій для переговорів з питань підтримки, планується найбільш ефективна контрпропаганда та виходячи з цього прогнозуються результати виборів.

Огляд існуючої практики показує, що комплексний підхід при прогнозуванні результатів виборів використовується лише в деяких прогнозних моделях. Цим, переважно, займаються експерти-аналітики, які обслуговують сферу практичної політики. Замовлення на проведення досліджень надходять від органів виконавчої влади, політичних діячів. При цьому вони ж задають напрями досліджень. Метою прогнозів, як правило, виступає «передбачення напрямів і змісту майбутньої політики», «передбачення розкладу політичних сил» і т. д. Найбільш точні результати виборів пророкують дослідні центри: Центр Разумкова, Центр «Соціальний моніторинг», центр соціальних та маркетингових досліджень SOCIS, Центр прикладних досліджень [5].

На жаль, нині результати соціологічних досліджень, прогнози результатів голосування провідних дослідницьких центрів не використовуються для інформування керівників і коригування їх подальшої роботи достатньою мірою, висновки аналізу і прогнозу не оформляються в розвинені аналітичні продукти. Практичні рекомендації, отримані на основі прогнозної моделі слабо використовуються в практичній діяльності

при коригуванні стратегії і тактики політичних акторів в ході виборчого процесу. Свідченням цього може бути стратегія партії «Європейська солідарність» на виборах президента у 2019 р., програш лідера якої значною мірою обумовлений ігноруванням результатів соціологічних досліджень.

Література

1. Герасіна Л. М. Методологія і праксеологія досліджень політичних процесів. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2017 № 2 (33). С. 16–28.
2. Ключковський Ю. Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні: монографія. Київ: Ваіте, 2018. 908 с.
3. Кормич А. І., Кормич Л. І. Специфіка виборчого процесу та особливості формування електорального простору сучасної України. *Актуальні проблеми політики*. 2013. Вип. 48. С. 23–29.
4. Фейки як інструмент впливу на вибори: Аналітична доповідь / Дубов Д. В. та ін. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ: [б.в.], 2020. 201 с.
5. Золотар О. О. Соціологічні дослідження у виборчому процесі як чинник інформаційної безпеки. *Інформація і право*. 2019. № 4(31). С. 91–97.

УДК 321.01

ПОЛІТИЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

В. В. Бусленко

Політична модернізація держави на сьогодні стала об'єктивною необхідністю з огляду на динамічні процеси глобалізації, демократизації та інформатизації суспільства. Вона включає в себе підвищення здатності політичних інститутів адекватно реагувати на зміни політичних реалій, зниження відчуження громадян від політичної влади та підвищення їх впливу на прийняття політичних рішень. В свою чергу політичні інститути формують певні «правила гри», якими керуються основні актори і яким підпорядковується політична поведінка громадян. На думку М. Паламарчука, «інститути типологізують поведінкові схеми, забезпечуючи певний «стандартизований» підхід до соціальних взаємодій, та надають таким взаємодіям певного вектора» [1, с. 10]. Проте сама по собі модернізація політичних інститутів може мати короткотерміновий ефект, якщо вона включає в себе лише зміну чи пошук нового балансу конкуруючих інтересів і не враховує рівня розвитку соціального капіталу. Автор виходить з того, що головними «виробниками» соціального капіталу є соціальні мережі. Мережева діяльність дозволяє людям координувати горизонтальні та вертикальні дії в організаціях з метою досягнення індивідуальних та колективних результатів. Довготривале використання зв'язків як ресурсу має накопичувальний ефект та позитивно виявляється через взаємовідносини між людьми на основі довіри та взаємопідтримки, координації дій. Проте недовіра до інформації чи її носія може мати зворотній ефект.

Мережеві структури здатні активно формувати політичний порядок денний, створювати майданчики для обговорення сучасних політичних процесів, активізувати політичну участь громадян шляхом мобілізації членів інших соціальних мереж для «просування» свого кандидата, тим самим агрегуючи та артикулюючи свої інтереси та сприяючи росту політичної конкуренції як чинника політичної модернізації. Важливою є їх здатність за певних умов збільшувати протестну активність населення у вигляді мітингів, петицій тощо. Проте погоджуємося з думкою С. Бермана, що самі собою соціальний капітал та соціальні мережі високоорганізованого громадянського суспільства не забезпечують демократичної участі, тобто позитивного екстернального ефекту в політиці [2, с. 405]. Можливість його конвертації в політичний може визначатися природою та потенціалом медіативного агента, яким традиційно виступають політичні